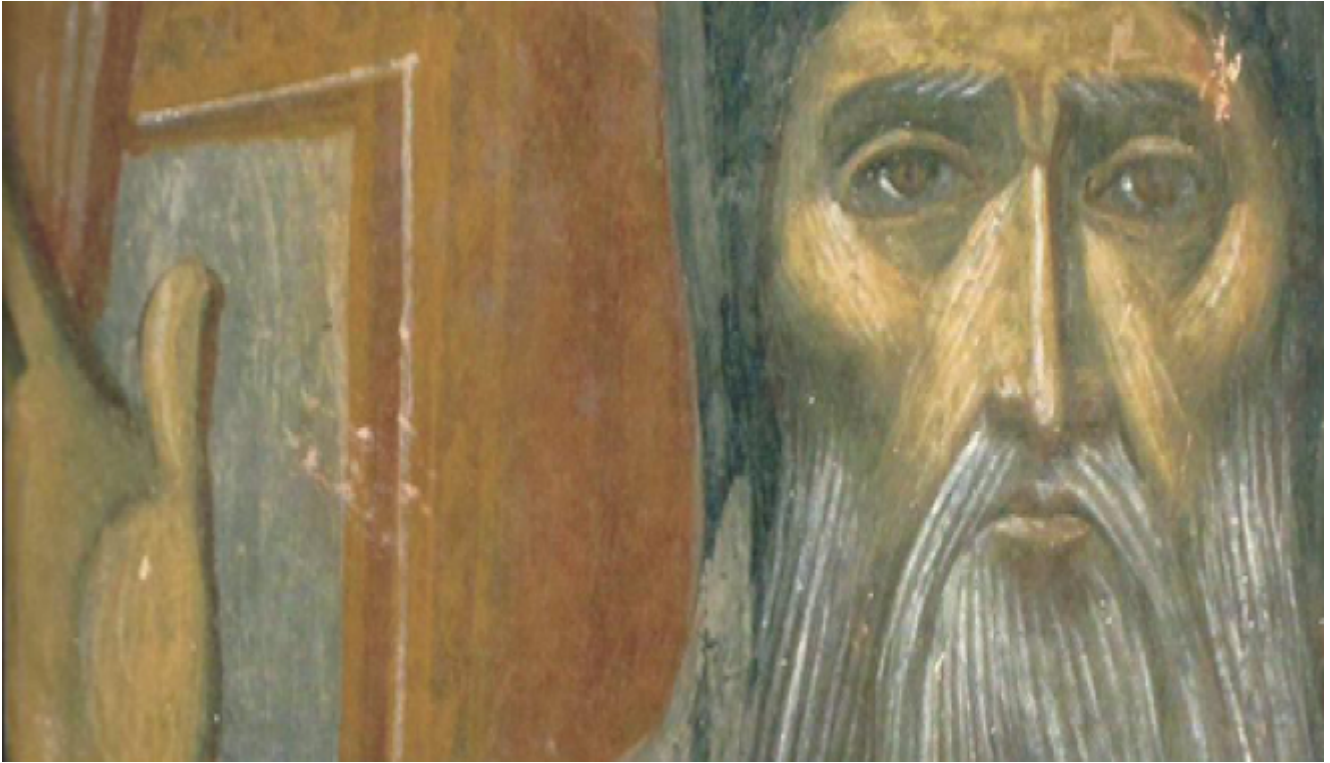

Οι Τούρκοι και οι σχέσεις του αγίου Κοσμά του Αιτωλού με τους κλέφτες

[Πολιτισμός](#) / [Ιστορία](#) / [Ρωμηοσύνη](#)

[Γιώργος Καραμπελιάς, Συγγραφέας, Πολιτικός αναλυτής](#)

Η δράση και το κήρυγμα του Πατροκοσμά μεταβάλλονται σε ένα αναμορφωτικό και εθνικό κίνημα που συγκλονίζει κυριολεκτικά τις δυτικές και βορειοδυτικές εσχατιές του ελληνισμού. Καθόλου τυχαία, εξάλλου, οι εχθροί του πολλαπλασιάζονται και διαγκωνίζονται μεταξύ τους για το ποιος απ' όλους θα τον εξουδετερώσει. Ο ίδιος προσπαθεί να αποφύγει κάθε ανοικτά επαναστατικό κήρυγμα και αναφέρεται μόνο υπαινικτικά στο «ποθούμενον» της εθνικής απελευθέρωσης:

Άξιος ήτον ο Τούρκος να έχη βασίλειον; Αλλά ο Θεός του το έδωκε δια το καλόν μας. Και διατί δεν ήφερεν ο Θεός άλλον βασιλέα, που ήταν τόσα ρηγάτα εδώ κοντά να τους το δώση, μόνον ήφερε τον Τούρκον, μέσαθεν από την Κοκκίνηνη Μηλίαν και του το εχάρισε; Ήξερεν ο Θεός, πως τα άλλα ρηγάτα μας βλάπτουν εις την πίστιν, και ο Τούρκος δεν μας βλάπτει. Άσπρα δώσ' του και καβαλλίκευσέ τον από το κεφάλι. Και δια να μη κολασθούμεν, το έδωσε του Τούρκου, και τον έχει

ταυτόν Θεός τον Τούρκον ωσάν σκύλον να μας φυλάη...[1]

Αυτή η περιφρονητική νομιμοφροσύνη, όπως υπογραμμίζει και ο Γκιόλιας, έχει ως ιστορικό υπόβαθρο την «απόλυτη πίστη του στην πνευματική ανωτερότητα του χριστιανισμού». Αντιπαραβάλλοντας αλλού τους δύο κόσμους, των μωαμεθανών και των ορθοδόξων, τόνιζε χαρακτηριστικά: «Ημείς εγκράτεια, αυτοί απώλεια· ημείς νηστεία, αυτοί πολυφαγία· ημείς παρθενία, αυτοί πορνεία· ημείς δικαιοσύνη, αυτοί αδικοσύνη». Εξάλλου, ο ένας αντίχριστος «είναι ο Πάπας και ο έτερος είναι αυτός, οπού είναι στο κεφάλι μας, χωρίς να είπω το όνομά του· το καταλαμβάνετε». Αχνοφαίνεται δε στη διδασκαλία του και κυρίως στους χρησμούς του η ανοικτή επαγγελία της απελευθέρωσης. «Θα έρθη καιρός που μία γυναίκα θα διώχνη δέκα Τούρκους με τη ρόκα». «Οι αντίχριστοι θα φύγουν και θα τους κυνηγήσετε έως την Κόκκινη Μηλιά· το ποθούμενον θα έρθη με δυσκολία»[2]. «Αυτό μία μέρα θα γίνη ρωμαϊκό και καλότυχος όποιος ζήσει σε κείνο το βασίλειο». Στη Χιμάρα, τοποθέτησε και χρονικά τη στιγμή της απελευθέρωσης, «Το ποθούμενο θα γίνη στην τρίτη γενεά. Θα το ιδούν τα εγγόνια σας»[3].

Όσο για τις σχέσεις του με τους κλέφτες, η παράδοση θέλει τον Κοσμά, που είχε ανέβει στα λημέρια των κλεφτών, να έχει εγκαθιδρύσει σχέσεις μαζί τους. Αναφέρονται οι σχέσεις του με τον κλεφταρματολό Τότσκο, στην περιοχή των Γρεβενών, και άλλους, χωρίς όμως να διαθέτουμε στέρεα πραγματολογικά στοιχεία γι' αυτές. Ο Μάρκος Γκιόλιας, ο σημαντικότερος μαρξιστής βιογράφος του, υποστηρίζει πως «ο Κοσμάς ως πιστός τηρητής της Γραφής δε μπορούσε να υπάρξει μέσα στην εθιμική παράδοση των κλεφτών. Το άγραφο πολεμικό δίκαιο των κλεφτών και η παθητική μορφή της διδασκαλίας του Κοσμά δεν συμβιβάζονταν ως κοινή στάση ζωής απέναντι στον κατακτητή»[4].

Ωστόσο, ο ίδιος, λίγο πιο πέρα, σημειώνει:

Αλλά κι ο Κοσμάς από μίαν άποψη θα πρέπει να θαύμαζε μάλλον τους κλέφτες. Αυτοί είταν οι πιο άτρομοι και οι πιο συνεπείς στην πίστη τους. Παράδειγμα κλέφτη δεν υπάρχει που να λιποψύχησε και ν' αρνήθηκε την πίστη του, ακόμα και κάτω από τα φριχτότερα βασανιστήρια. Εξισλαμισμός κλέφτη σε όλη την τουρκοκρατία δεν αναφέρεται ούτε ένας[5].

Επειδή, όμως, κατά την τελευταία περίοδο της δραστηριότητάς του Κοσμά, πυκνώνουν στις διδαχές του οι αναφορές στο «ποθούμενον», οι επικριτικές αποστροφές εναντίον των Τούρκων, ακόμα και οι αναφορές στη σημασία των όπλων, ο Γκιόλιας παραδέχεται με αφοπλιστική ειλικρίνεια[6]:

Από τη γνωριμία του με τους κλέφτες άρχισε ο ίδιος να μιλάει γενικά για το «ποθούμενον» και να λέει στους ραγιάδες πως η εργασία του «ανήκει στο γένος». Τότε πιο πολύ ευλογεί τα βουνά και βλέπει πως το ντουφέκι είναι χρήσιμο και απαραίτητο: «Θα σας ζητήσουν τα ντουφέκια· να έχετε διπλά· να δώσετε το ένα και να κρατήσετε το άλλο. Ένα ντουφέκι εκατό ψυχές θα σώση».

Ο Κώστας Σαρδελής, εξάλλου, επικρίνοντας τις απόψεις του Γκιόλια, σημειώνει, προς αντίκρουσή του, τη μαρτυρία του διοικητή της Πάργας στον Γενικό Προβλεπτή της Κέρκυρας: «Οι αγιώται επήγαν εις συνάντησίν του ένοπλοι, ως και οι Μαργαριτιώται...»[7] Πάντως, είτε πρόκειται για σταδιακή μεταστροφή των απόψεων του Κοσμά, είτε για απόκρυψή τους πίσω από τον μανδύα της νομιμοφροσύνης, εξ αντικειμένου το κήρυγμά του, η αντίσταση στους εξισλαμισμούς, η επιμονή στη χρήση της ελληνικής γλώσσας, τέλος, η δημιουργία ενός κινήματος που ξεσήκωνε τους ραγιάδες, ενσταλάζοντάς τους την περηφάνια για την ελληνικότητα και την πίστη τους, θα ερχόταν αναπόφευκτα σε σύγκρουση με τους Οθωμανούς.

Πράγματι, είναι αξιοσημείωτη η εμμονή του Κοσμά στην παρέμβαση σε περιοχές όπου ο ελληνισμός και η ορθοδοξία τελούσαν εν κινδύνω. Η Μ. Μαμασούλα, στη διατριβή της, έχει καταγράψει τα χωριά που επισκέφτηκε ο Αιτωλός. Διαβάζουμε ενδεικτικά: η Θεσπρωτία περιλάμβανε 190 χωριά και γνωρίζουμε πως ο Κοσμάς δίδαξε σε 73 από αυτά. Στα δεκαοκτώ από αυτά οι χριστιανοί κάτοικοι είχαν εξωμόσει στο Ισλάμ (απόγονοί τους είναι οι Τσάμηδες). Στην περιοχή του Δελβίνου, στη Βόρειο Ήπειρο, όπου η χρήση της ελληνικής γλώσσας απειλούνταν με εξαφάνιση, ο Πατροκοσμάς επισκέφθηκε τα 49 από τα 118 χωριά της περιοχής και ίδρυσε 32 σχολεία!

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

[1] Διδαχή Ε, στο, Ι. Μενούνος, ό.π., σ. 186.

[2] Μάρκος Γκιόλιας, Ο Κοσμάς Αιτωλός..., ό.π., σ.84.

[3] Μ. Γκιόλιας, Ο Κοσμάς Αιτωλός, ό.π., σ. 429.

[4] Μ. Γκιόλιας, Ο Κοσμάς..., ό.π., σ. 151· Μ. Μαμασούλα, Ο βίος του Αγίου Κοσμά, ό.π. σ. 36.

[5] Μ. Γκιόλιας, Ο Κοσμάς..., ό.π., σ. 153.

[6] Μ. Γκιόλιας, ό.π., σ. 156.

[7] Κ. Σαρδελής, Απόκριση στο βιβλίο του κ. Μάρκου Γκιόλια, «Κοσμάς ο Αιτωλός και η εποχή του», ή, πώς παραχαράσσεται η ιστορία, Το Ελληνικό Βιβλίο, Αθήνα 1972, σ. 9.

<http://bit.ly/2o2Yt1H>